

# Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Przykłady projektów na rzecz włączenia społecznego



European Network for  
*Rural Development*

Sfinansowała



Komisja  
Europejska

## Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD) stanowi platformę łączącą strony zainteresowane rozwojem obszarów wiejskich w całej Unii Europejskiej (UE). ENRD przyczynia się do skutecznej realizacji programów rozwoju obszarów wiejskich (PROW) państw członkowskich poprzez generowanie i udostępnianie wiedzy, a także przez ułatwianie wymiany informacji i współpracy na europejskich obszarach wiejskich.

Każde państwo członkowskie utworzyło krajową sieć obszarów wiejskich (KSOW), która skupia organizacje i organy administracji zaangażowane w rozwój obszarów wiejskich.

Na poziomie UE ENRD umożliwia tworzenie sieci kontaktów między wspomnianymi sieciami krajowymi, organami administracji państwowej i organizacjami europejskimi. <http://enrd.ec.europa.eu/en/en-rd-presentation.cfm>

Więcej informacji znaleźć można na [stronie internetowej ENRD](http://enrd.ec.europa.eu) (<http://enrd.ec.europa.eu>).

Redaktor naczelny: Rob Peters, kierownik działu, Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich KE.  
Rękopis ukończono w czerwcu 2013 r. Oryginalną wersję publikacji stanowi wersja w języku angielskim.

© Unia Europejska, 2013

Powielanie dozwolone pod warunkiem podania źródła.

Treść niniejszej publikacji niekoniecznie odzwierciedla opinie instytucji Unii Europejskiej.

Tekst niniejszej publikacji służy wyłącznie do celów informacyjnych i nie jest prawnie wiążący.

Wydrukowano w Belgii

Można także zamówić jeden bezpłatny wydrukowany egzemplarz na stronie internetowej EU Bookshop:  
<http://bookshop.europa.eu>.

## Podziękowania

Zespół redakcyjny punktu kontaktowego ENRD: Tim Hudson i Derek McGlynn.

Fotografia na okładce: © Christina Mile 'n Jacobsson

## Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Niniejsza broszura na temat przykładów projektów zrealizowanych w ramach EFRROW stanowi część cyklu publikacji ENRD, którego celem jest propagowanie wymiany informacji. Każde wydanie broszury zawiera opis różnego rodzaju projektów, które otrzymały dofinansowanie w ramach PROW z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW).

W niniejszym wydaniu zaprezentowano przykłady projektów, które przyczyniły się do zapewnienia szeregu usług na rzecz włączenia społecznego na europejskich obszarach wiejskich.

Pozostałe wydania z tej serii broszur zawierających przykłady projektów realizowanych w ramach EFRROW można pobrać z [zakładki „Publikacje & media” na stronie internetowej ENRD](#)<sup>1</sup>, zaś [baza danych projektów PROW](#)<sup>2</sup> zawiera liczne przykłady pomocy udzielonej w ramach EFRROW na rzecz inicjatyw związanych z rozwojem obszarów wiejskich.

1 [http://enrd.ec.europa.eu/publications-and-media/eafrd-project-brochures/pl/eafrd\\_examples\\_of\\_projects\\_brochure\\_pl.cfm](http://enrd.ec.europa.eu/publications-and-media/eafrd-project-brochures/pl/eafrd_examples_of_projects_brochure_pl.cfm)

2 [http://enrd.ec.europa.eu/policy-in-action/rdp\\_view/pl/view\\_projects\\_pl.cfm](http://enrd.ec.europa.eu/policy-in-action/rdp_view/pl/view_projects_pl.cfm)

# Spis treści

## Przykłady projektów realizowanych w ramach EFRROW wspierających włączenie społeczne

Wprowadzenie: projekty na rzecz włączenia społecznego na obszarach wiejskich Europy.....	2
Powodzenie rolnictwa społecznego: AUSTRIA .....	4
Pomoc dla mniejszości: WĘGRY .....	6
Usługi w odniesieniu do potrzeb specjalnych: HISZPANIA .....	8
Koordinowanie opieki na obszarach wiejskich: BELGIA .....	10
Możliwości oferowane przez terapię na obszarach wiejskich: FINLANDIA .....	12
Przyjmowanie imigrantów na obszarach wiejskich: SZWECJA.....	14
Włączenie cyfrowe: SŁOWENIA.....	16
Mobilne usługi wsparcia: PORTUGALIA .....	18
Pomoc w rozwiązywaniu problemów: WIELKA BRYTANIA .....	20



# Wprowadzenie: projekty na rzecz włączenia społecznego na obszarach wiejskich Europy

Od 2007 r. państwa członkowskie UE wykorzystują Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) do wspierania wielu różnych inicjatyw dotyczących obszarów wiejskich, realizowanych za pośrednictwem programów rozwoju obszarów wiejskich (PROW). Wiele z tych projektów dotyczy poprawy jakości życia poprzez promowanie włączenia społecznego.

Włączenie społeczne przyczynia się do zapewnienia równego dostępu osób i społeczności do szans, praw i zasobów (takich jak: zatrudnienie, opieka zdrowotna, mieszkania, zaangażowanie obywatelskie, uczestnictwo w demokracji itd.), które są zwykle dostępne dla społeczeństwa i mają kluczowe znaczenie dla integracji społecznej.

Wiele obszarów wiejskich charakteryzuje się ograniczonym dostępem do usług.<sup>3</sup> Czasami wynika to z absolutnego braku niektórych usług, lecz w niektórych innych przypadkach, zwłaszcza jeżeli chodzi o ich projekt, usługi społeczne nie są odpowiednio dostosowane do określonych potrzeb istniejących na obszarach wiejskich, przede wszystkim ze względu na zasadniczo miejski charakter zasad, które stanowią podstawę tych usług.

Projekty dotyczące włączenia społecznego współfinansowane w ramach EFRROW zapewniają wsparcie dostosowane do szczególnych potrzeb obszarów wiejskich. Obejmuje to specjalną pomoc dla priorytetowych grup z obszarów wiejskich, takich jak (między innymi): potrzebujące dzieci, osoby niepełnosprawne, starsze, ubogie, w tym drobni producenci rolni w określonych państwach członkowskich, imigranci i mniejszości etniczne, takie jak Romowie.

Wiele projektów realizowanych w ramach EFRROW, wspierających działania na rzecz włączenia społecznego polega na zapewnianiu podstawowych usług i wprowadzaniu nowych

obiektów, co byłoby niemożliwe bez pomocy uzyskanej dzięki PROW. Projekty te finansowane są głównie ze środków PROW na rzecz wsparcia „podstawowych usług dla gospodarki i ludności wiejskiej”.

Rolnicy i inni przedsiębiorcy wiejscy mają również możliwości korzystania ze współfinansowania z EFRROW w odniesieniu do tworzenia usług społecznych w ramach środków PROW na rzecz wsparcia „różnicowania w kierunku działalności pozarolniczej” oraz „tworzenia i rozwoju działalności gospodarczej”. Również w ramach inicjatywy LEADER można tworzyć określone usługi społeczne w oparciu o ocenę lokalnych potrzeb, które określone są w strategii rozwoju lokalnego opracowanej przez lokalną grupę działania.

Te rodzaje wsparcia PROW uwydatniają korzystną rolę, jaką współfinansowanie w ramach EFRROW może odgrywać przy pomaganiu państwom członkowskim w osiągnięciu ich celów w zakresie włączenia społecznego. Na dalszych stronach przedstawiono przykłady dziewięciu projektów. Wybrano je, aby zaprezentować szeroki zakres EFRROW jako narzędzia na rzecz włączenia społecznego na potrzeby obszarów wiejskich. Te inspirujące studia przypadków mają duży potencjał, jeżeli chodzi o powielanie takich rozwiązań na innych obszarach wiejskich Europy.

Projekty pokazują między innymi sposób, w jaki polityka rozwoju obszarów wiejskich UE odgrywa ważną rolę w promowaniu bardziej integracyjnego społeczeństwa i przekształcaniu obszarów wiejskich w lepsze miejsce do życia dla wszystkich mieszkańców. Rola ta w następnym okresie programowania (lata 2014-2020) będzie jeszcze większa, ponieważ promowanie włączenia społecznego, ograniczenie ubóstwa i rozwój gospodarczy na obszarach wiejskich będą jednym z priorytetów rozwoju obszarów wiejskich UE.

# Powodzenie rolnictwa społecznego: projekt EFRROW uwydatnia potencjał obszarów wiejskich Austrii w zakresie usług na rzecz włączenia społecznego

Projekt zróżnicowania działalności gospodarstw rolnych w Austrii jest przykładem potencjalnych korzyści społeczno-ekonomicznych wynikających z wykorzystania rolnictwa jako podstawy prowadzenia różnego rodzaju terapii zdrowotnych i edukacyjnych.



© association Guat Leb'n

4

Rolnictwo społeczne oferuje wiele możliwości pod względem świadczenia usług na rzecz włączenia społecznego. Pojęcie „zielonych usług terapeutyczno-opiekuńczych” w ostatnich latach przyciągało uwagę coraz większej liczby zainteresowanych stron na obszarach wiejskich i obecnie w różnych państwach członkowskich UE można znaleźć przykłady działań w dziedzinie rolnictwa społecznego.

Rośnie wiedza na temat potencjalnej roli, jaką zasoby rolnictwa i obszarów wiejskich mogą odgrywać w poprawie dobrostanu społecznego, fizycznego i psychicznego ludzi.

Jednocześnie rolnictwo społeczne stanowi również dla rolników nową możliwość poszerzenia i zróżnicowania zakresu ich działalności i odgrywania przez nich wielofunkcyjnej roli w społeczeństwie. Ta integracja działalności rolniczej i społecznej może zapewnić rolnikom nowe źródła dochodu, a także poprawić sposób postrzegania rolnictwa przez społeczeństwo.

Projekt realizowany w ramach EFRROW we wschodniej Austrii, w malowniczym regionie Styria, w umiejętny sposób pokazuje, jak można uzyskać te różne korzyści społeczno-ekonomiczne poprzez rolnictwo społeczne. W omawianym przykładzie małe gospodarstwo rolne wykorzystało swoje pierwszorzędne położenie – w miejscu otoczonym przez wzgórza, lasy, jeziora, ze świeżym powietrzem - do utworzenia specjalistycznego ośrodka terapeutycznego dla osób mających trudności w uczeniu się.

## Terapia w gospodarstwie rolnym

Walburga Siebenhofer utworzyła ośrodek „Gospodarstwo Brueckler”, ponieważ od zawsze była przekonana, że środowisko rolnicze może mieć pozytywny wpływ na człowieka. Chciała założyć przedsiębiorstwo, które by się do tego przyczyniało, a rolnictwo opiekuńcze było oczywistym wyborem.

W jej wysiłkach pomocna była ugruntowana w Austrii tradycja takich gospodarstw, które wspiera Austriacka Rada ds. Inżynierii Rolniczej i Rozwoju Obszarów Wiejskich (*Österreichisches Kuratorium für Landtechnik und Landentwicklung, ÖKL*).

Otrzymała współfinansowanie ze środków EFRROW, które miało pomóc w zrealizowaniu celów polegających na założeniu społecznego gospodarstwa rolnego służącego poprawie jakości życia osób z różnymi formami niepełnosprawności. Finansowanie ze środków PROW wykorzystano do pokrycia części kosztów związanych z zainicjowaniem i prowadzeniem programu działań związanych z zielonymi usługami terapeutyczno-opiekuńczymi. Działania te zostały zaprojektowane w elastyczny sposób, tak aby można było dostosować je do potrzeb poszczególnych osób.

Podkreślając niektóre główne działania prowadzone w „Gospodarstwie Brueckler”, pani Siebenhofer zwraca uwagę, że „popularne usługi oferowane w naszym gospodarstwie obejmują pomaganie beneficjentom w rozwinięciu umiejętności w zakresie opieki nad zwierzętami i naukę odpowiedzialności. Praca ze zwierzętami i z ludźmi jest sposobem rozwijania

interpersonalnych umiejętności beneficjentów. Działania takie jak, między innymi, spacer z osiołkiem, wykorzystuje się do treningu służącego poprawie sprawności fizycznej”.

Rezultaty wskazują na to, że klienci tego gospodarstwa są w stanie uczyć się i podejmować nowe ćwiczenia, co świadczy o poprawie dobrostanu psychicznego i fizycznego. Gospodarstwo to przyczyniło się również do rozreklamowania rolnictwa opiekuńczego, a stosowane w nim techniki terapeutyczne są postrzegane coraz bardziej pozytywnie, stając się coraz powszechniej akceptowaną możliwością różnicowania działalności gospodarstw.

## Wyniki różnicowania działalności

W „Gospodarstwie Brueckler” ukierunkowano działalność na działalność pozarolniczą w takim stopniu, że zaprzestano produkcji żywności na skalę komercyjną, a teren gospodarstwa jest wykorzystywany wyłącznie jako zasoby terapeutyczne.

**Rolnictwo społeczne oferuje przydatne dla społeczności obszarów wiejskich możliwości tworzenia miejsc pracy.**

Taki sposób wykorzystania gruntów maksymalizuje potencjał gospodarstwa do świadczenia usług terapeutycznych dużej liczbie beneficjentów.

Po otrzymaniu w 2010 r. certyfikatu od władz austriackich na działalność w zakresie zielonych usług terapeutyczno-opiekuńczych projekt ten obecnie jest wykorzystywany przez ÖKL jako przykład dobrych praktyk dla innych przedsiębiorstw rolniczych, które są zainteresowane otrzymaniem certyfikatu na usługi terapeutyczne oparte na rolnictwie.

Innym pozytywnym wynikiem tego udanego projektu dotyczącego włączenia społecznego jest fakt, że w gospodarstwie o powierzchni czterech hektarów udało się utworzyć i utrzymać dziesięć miejsc pracy.

*„Praca ze zwierzętami i z ludźmi jest sposobem rozwijania interpersonalnych umiejętności beneficjentów.”*

**Walburga Siebenhofer**



# Pomoc dla mniejszości: węgierski projekt w ramach EFRRROW poprawia perspektywy rodzin romskich na obszarach wiejskich

Niektóre części społeczeństwa wiejskiego nadal są w niekorzystnej sytuacji z powodu przeszkód w integracji. Na przykład wiele społeczności romskich wciąż doświadcza problemów związanych z wykluczeniem z rynku pracy, edukacji, opieki zdrowotnej i opieki społecznej.



Osoby wywodzące się z mniejszości etnicznych i mieszkające na obszarach wiejskich stoją przed takimi samymi wyzwaniami w zakresie włączenia społecznego jak inni lokalni mieszkańcy. Ich doświadczenia mogą być jednak gorsze wskutek problemów związanych ze stosunkowo małymi rozmiarami tych grup ludności lub z ich rozproszeniem. Poza potencjalną izolacją lub dyskryminacją niewielka liczba ludności może oznaczać również, że służby wsparcia będą miały trudności w zidentyfikowaniu określonych potrzeb tej grupy w zakresie włączenia społecznego.

Wsparcie udzielane z EFRRROW w ramach środków na rzecz poprawy jakości życia może pomóc w przezwyciężeniu tego rodzaju przeszkód demograficznych i zapewnić mniejszościom równy dostęp do wsparcia włączenia społecznego. Wiele tego rodzaju prac przeprowadzono z wykorzystaniem współfinansowania w ramach PROW. Uzyskano również specjalistyczną wiedzę na temat skutecznego zaspokajania potrzeb mniejszości związanych z rozwojem obszarów wiejskich.

Na przykład społeczności Romów skorzystały ze wsparcia oferowanego w ramach PROW w wielu państwach członkowskich, a w unijnych wytycznych dotyczących integracji Romów<sup>4</sup> podkreślono rolę EFRRROW jako użytecznego źródła wsparcia. Przykład projektu realizowanego w ramach EFRRROW w węgierskim powiecie Borsod-Abaúj-Zemplén pokazuje, w jaki sposób

ta pomoc działa w praktyce i jakie korzyści przynosi rodzinom romskim w zakresie włączenia społecznego.

## Wsparcie Romów

Wieś Méra zamieszkała jest przez społeczność romską. Fundusze PROW z budżetu inicjatywy LEADER przyznano na realizowany tu projekt, który polegał na poprawie społeczno-ekonomicznych możliwości dzieci z defaworyzowanych rodzin romskich. Celem projektu było zbudowanie potencjału rodziców, aby pomogli w zapewnieniu swoim dzieciom lepszej przyszłości.

Zorganizowano program szkoleniowy dla rodziców pragnących rozwinąć różne umiejętności życiowe, które pomogłyby ich dzieciom uzyskać lepsze wykształcenie, poprawić perspektywy zatrudnienia i podnieść jakość życia. Działania szkoleniowe dotyczyły przede wszystkim poprawy kompetencji rodziców w zakresie umiejętności społeczno-kulturowych, edukacyjnych i komunikacyjnych. Pomagają one rodzicom w doradzaniu i ułatwianiu integracji społecznej ich dzieci.

Uczestnicy projektu rozwinęli umiejętności komunikacji, współpracy, rozwiązywania problemów i zarządzania konfliktami oraz zwiększyli swoje zdolności uczenia się. Szkolenia zapewniano rodzicom romskim oraz innym członkom społeczności wiejskich.



W rezultacie rodzice czuli się lepiej przygotowani do pełnienia funkcji wzoru do naśladowania i „przewodników życiowych” swoich dzieci. Edit Glonczy Béláné, która zaangażowana była w ten projekt, zwraca uwagę, że „uczestnicy szkoleń byli w stanie rozwinąć swoje myślenie przedmiotowe, mierzyć ryzyko związane ze swoimi decyzjami, poprawić umiejętność czytania i pisania oraz lepiej zrozumieć korzyści, jakie wynikają z ustawicznego kształcenia dla nich samych i ich rodzin”.

Pani Glonczy Béláné uważa, że pozytywne rezultaty projektu będą stanowić trwałą spuściznę dla jego uczestników. „Na koniec szkolenia uczestnicy osiągnęli swoje cele, a ich umiejętności poprawiły się. Rezultaty można mierzyć nie tylko z perspektywy rozwoju uczestników, ale też całych rodzin, a w szczególności dzieci. Ma to duże znaczenie, jeżeli chodzi o pomoc w rozwiązywaniu problemów edukacyjnych dzieci. Relacje w rodzinie i w miejscu pracy poprawiły się” – twierdzi pani Glonczy Béláné.

## Czynniki decydujące o sukcesie

Czynniki decydujące o sukcesie, które zauważono w tym projekcie realizowanym w ramach EFRROW, obejmują zapewnienie zaangażowania odbiorców w tworzenie projektu, treści

**EFRROW można wykorzystać do wspierania równości szans i zaspokajania określonych potrzeb mniejszości etnicznych na obszarach wiejskich.**

„Dzięki szkoleniu uczestnicy projektu rozwinęli umiejętności komunikacji, współpracy, rozwiązywania problemów i zarządzania konfliktami oraz zwiększyli swoje zdolności uczenia się.”

### Edit Glonczy Béláné

szkolenia i metod jego realizacji. Gwarantuje to znaczenie projektu i zwiększa poczucie odpowiedzialności ze strony beneficjentów, co prowadzi do większego zaangażowania w proces szkolenia i osiągnięcia lepszych rezultatów ogólnych.

Dalsze działania w zakresie wsparcia, prowadzone wspólnie z rodzinami, również mogą zwiększyć trwałość i zasięg projektu na rzecz włączenia społecznego.



# Usługi w odniesieniu do potrzeb specjalnych: projekt EFRROW zapewnia cenne wsparcie w zakresie opieki przejściowej na obszarach wiejskich w Hiszpanii

Środki finansowe z hiszpańskiego PROW pomogły utworzyć placówkę mieszkalną, w której osoby niepełnosprawne mogą otrzymać podstawową opiekę, a także uzyskać wykształcenie i profesjonalne szkolenie zawodowe.



© Manuel Santos Lamas

Osoby o dużym stopniu niepełnosprawności wymagają szczególnej opieki. Te, które mieszkają na wsi, potrzebują opieki na obszarach wiejskich. Zapewnienie takich usług osobom o dużym stopniu niepełnosprawności jest możliwe na obszarach wiejskich w ramach unijnej agendy dotyczącej jakości życia, realizowanej w ramach polityki rozwoju obszarów wiejskich.

Pochodzący z regionu Galicji w Hiszpanii projekt dotyczący opieki stacjonarnej pokazuje dokładnie, w jaki sposób można wykorzystać EFRROW do takich celów związanych z włączeniem społecznym.

Projektem tym kieruje *Asociacio de personas con discapacidad AVANTE*, a jego celem jest zwiększenie integracji społecznej osób niepełnosprawnych. Zapotrzebowanie na takie usługi wyrażano w różnych źródłach, w tym w informacjach zwrotnych otrzymywanych od rodzin osób niepełnosprawnych.

Manuel Santos Lamas, który zaangażowany jest w ten projekt, wyjaśnia, że „rodzice i inni opiekunowie rodziny byli świadomi, że w naszym regionie brakuje placówek mieszkalnych, które pomagają osobom niepełnosprawnym w zdobyciu wystarczającej niezależności, aby mogły one prowadzić bardziej niezależny tryb życia poza domem rodzinnym”.

## Wsparcie w ramach EFRROW

Współfinansowanie w ramach EFRROW zapewniło projektowi niezbędne środki na koszty budowy i wyposażenia nowego, specjalnie wybudowanego ośrodka mieszkalno-opiekuńczego. Główną podstawę tego ośrodka sprzyjającego włączeniu społecznemu stanowiło połączenie zakwaterowania dostosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych, obiektów edukacyjnych i przestrzeni rekreacyjnej na świeżym powietrzu.

Wyniki projektu doprowadziły do zlikwidowania istotnej luki w usługach opiekuńczych na obszarach wiejskich Galicji. Pan Lamas zwraca uwagę na dotychczasową popularność tego wsparcia:

„Nasi klienci i ich rodziny bardzo doceniają to, co tu robimy. Napływały do nas zgłoszenia od osób mieszkających aż 150 km stąd, które chcą tu przyjechać i korzystać z obiektów utworzonych w ramach tego projektu.

Zapotrzebowanie jest duże, ponieważ zapewniamy naszym pensjonariuszom usługi wysokiej jakości, które pomagają im przejść trudny proces przejściowy”. Projekt ten zapewnia także domowym opiekunom pensjonariuszy ważną chwilę wytchnienia, co również przyczynia się do poprawy jakości życia.

Wspieranie osób niepełnosprawnych w procesie przejściowym w uzyskaniu większej niezależności obejmuje różne rodzaje działań w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego. Są to wymagające wysokich kwalifikacji miejsca pracy, które dzięki projektowi powstały w tym regionie.

„Pracownicy muszą być w stanie nauczyć naszych pensjonariuszy zróżnicowanych umiejętności” - zauważa pan Lamas – „należą do nich podstawowe umiejętności niezbędne w codziennym życiu, takie jak dbałość o higienę osobistą, ale także inne umiejętności, takie jak: gotowanie, robienie zakupów i sprzątanie. Uczymy umiejętności społecznych związanych z nawiązywaniem kontaktów z innymi ludźmi. Nasze usługi w zakresie opieki stacjonarnej obejmują rozwijanie umiejętności zarządzania konfliktami, podejmowania decyzji, osiągania porozumienia, wspólnego mieszkania oraz uczenia się wyrażania i przyjmowania uwag”.



© Manuel Santos Lamas

**W projektach w ramach EFRROW mogą być realizowane inicjatywy włączenia społecznego, które w znacznym stopniu poprawiają jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich, którzy mają specjalne potrzeby.**

Ponadto projekt ten zmierza do tego, aby klienci tej placówki cieszyli się życiem, dlatego miejsce wewnątrz i na zewnątrz ośrodka wykorzystywane jest w celach rekreacyjnych. Klienci mogą grać w gry planszowe, słuchać muzyki, surfować po internecie, tańczyć, zajmować się rękodzielnictwem, piec oraz oglądać filmy w kinie lub przedstawienia teatralne. Okolica jest wykorzystywana do spacerów z przewodnikiem, co ma na celu pomaganie pensjonariuszom w zrozumieniu ich środowiska.

## Korzyści osobiste

Omawiając korzyści płynące z projektu, pan Lamas jest zadowolony z jego wyników. „Przykładem tego, w jaki sposób pomocne są nasze usługi, może być pensjonariusz, który wcześniej całe życie mieszkał w domu rodzinnym w miejscowości wiejskiej. Postanowił uniezależnić się, a my pomogliśmy mu sprostać wyzwaniom i czerpać korzyści z ułożenia sobie życia poza rodziną. Obecnie osoba ta jest w stanie zaplanować własne zajęcia, zarządzać budżetem bieżących wydatków, robić zakupy i wykorzystywać zasoby naszej placówki do poprawy jakości swojego życia osobistego.

Innym użytkownikiem projektu jest młoda osierocona osoba niepełnosprawna, która była uzależniona od pomocy sąsiadów. Dzięki zakwaterowaniu, jakie zapewniamy, osoba ta może w ciągu tygodnia przebywać w ośrodku, a więc rozwiązany jest problem transportu, który w innych okolicznościach uniemożliwiał jej udział w naszym programie szkoleniowym”.

„Napływały do nas zgłoszenia od osób mieszkających aż 150 km stąd, które chcą tu przyjechać i korzystać z obiektów utworzonych w ramach tego projektu.”

**Manuel Santos Lamas**

# Koordynowanie opieki na obszarach wiejskich: projekt LEADER promuje współpracę między służbami opieki społecznej w Belgii

Większa współpraca między służbami udzielającymi wsparcia na rzecz włączenia społecznego może ograniczyć powielanie się działań i pomóc w efektywniejszym wykorzystywaniu zasobów tych służb. Wspólne działania na ogół również prowadzą do szerszego zrozumienia roli poszczególnych świadczeniodawców, a zatem promują wzajemne uczenie się w obrębie wielu organizacji.



© 123rf Gina Sanders

Podmioty świadczące usługi opiekuńcze związane z włączeniem społecznym doceniają korzyści płynące z zapewniania takich usług w sposób skoordynowany. Efektywność osiągnięta poprzez stosowanie zintegrowanego podejścia i interdyscyplinarnych metod pracy przyczynia się do bardziej spersonalizowanego planowania opieki nad osobami jej potrzebującymi. Dotyczy to w szczególności osób o złożonych potrzebach w zakresie wsparcia, które wymagają pomocy ze strony wielu różnych organizacji.

Podczas gdy nawiązywanie takiej współpracy wiąże się z pewnymi początkowymi wyzwaniem, synergia będąca jej efektem mogą poprawić ogólną jakość usług. Wnioski wyciągnięte z przykładu projektu realizowanego w ramach EFROW we Flandrii, w Belgii, dostarczają przydatnych informacji na potrzeby innych projektów dotyczących opieki na obszarach wiejskich, których celem jest udoskonalenie skoordynowanego podejścia.

Soetkin Neiryneck z Regionalnej Rady ds. Zdrowia w Roeselare i Tielts była zaangażowana w projekt House-Care-Net-Work. Zastanawiając się nad procesem rozwoju tego projektu, pani Neiryneck mówi, że „pracujemy w wiejskim regionie, gdzie mniejsze gminy mają trudności w dostępie do podstawowych usług wsparcia socjalnego, i w przeszłości zauważyliśmy, że działania niektórych organizacji, które były odpowiedzialne za usługi, częściowo pokrywały się. Nasz projekt dał nam szansę na

wzmocnienie współpracy w obrębie służb opieki i grup docelowych. Chcieliśmy utworzyć silną sieć ekspertów na terytorium Tielts Plateau, które objęte jest inicjatywą LEADER”.

## Cele współpracy

Cele projektu dotyczyły przede wszystkim poprawy dostępności usług wsparcia dla społeczności wiejskich. Cztery organizacje - z sektora prywatnego i publicznego - połączyły siły w ramach projektu House-Care-Net-Work i zebrały swoją wiedzę w dziedzinie dobrostanu, wsparcia w zakresie mieszkalnictwa, opieki nad rodziną i usług społecznych.

„Celem naszego projektu było zbudowanie silnego wsparcia poprzez umożliwienie każdemu z partnerów zastosowania własnych rozwiązań specjalistycznych w odniesieniu do mieszkańców wsi, którzy wymagają szczególnej troski i mają specjalne potrzeby” - zauważa pani Neiryneck.

„Dzięki współpracy jesteśmy w stanie utworzyć nowe służby szybkiego reagowania i wprowadzić odpowiedni system, tak aby nasi beneficjenci mieli do czynienia tylko z jedną osobą, która koordynuje zaspokajanie wszystkich ich potrzeb w zakresie opieki przez organizacje partnerskie. Lepsza współpraca pomogła również naszym beneficjentom uniknąć problemów, które mogłyby pogorszyć ich sytuację” - kontynuuje.

Reakcje ludzi na służby wsparcia pełniące funkcję pojedynczego punktu kontaktowego były pozytywne, a osoby cierpiące z powodu problemów związanych z izolacją doceniły profesjonalne podejście do zapewniania opieki. Uwaga jednego ze starszych beneficjentów projektu uwydatnia wartość tego integracyjnego podejścia: „Ludzie nie chcą nas już słuchać, są przez cały czas zbyt zajęci. Wy przynajmniej chcecie słuchać”.

## Spuścizna inicjatywy LEADER

Wyniki projektu współpracy stanowią model, który inne obszary wiejskie mogą zbadać z wykorzystaniem środków finansowych w ramach inicjatywy LEADER lub ze źródeł alternatywnych. Działania rozpoczęte w ramach tego projektu były kontynuowane, a nawet udoskonalane w społecznościach takich jak w Wingene, gdzie podmioty wolontariackie świadczące usługi opieki przyjęły nowe środki strategiczne w zakresie współpracy.

Obecnie dostępne są ramy zarządzania umożliwiające lepsze synchronizowanie potrzeb grup docelowych z wolontariuszami. Szkolenie dotyczące umiejętności w zakresie zarządzania również było efektem projektu LEADER.

Ponadto wnioski wyciągnięte z tej inicjatywy wspieranej w ramach EFRROW wykorzystano w nowym projekcie rządu flamandzkiego, który polega na zapewnieniu podobnego wsparcia ukierunkowanego na najemców lokali socjalnych.

**Do poprawy jakości działań opiekuńczych może przyczynić się posadzenie usługodawców przy jednym stole w celu omówienia współpracy.**

Jak zauważyła pani Neiryck, jeden z kluczowych wniosków z omawianego projektu odnosi się do wyzwań początkowych, gdy ustalano warunki współpracy. Wspomina ona, że „bardzo trudno było zilustrować wartość dodaną współpracy. Niektóre grupy uważały, że ich samodzielna praca daje lepsze efekty, więc trudno było wprowadzić narzędzia współpracy takie jak wspólny system rejestracji czy osiągnąć porozumienie co do znaczenia wspierania wolontariuszy na poziomie multilokalnym”.

Służby opieki społecznej z innych obszarów wiejskich w Europie powinny zatem wykorzystać takie praktyczne doświadczenia i zapewnić wystarczający czas na etapie planowania projektu, aby odpowiednio przygotować wszystkich partnerów na bezproblemowe wprowadzenie usług opieki opartych na współpracy.

” *Celem naszego projektu było zbudowanie silnego wsparcia poprzez umożliwienie każdemu z partnerów zastosowania własnych rozwiązań specjalistycznych.* “

**Soetkin Neiryck**



# Możliwości oferowane przez terapię na obszarach wiejskich: fiński projekt proponujący zooterapię sprzyja włączeniu społecznemu

Wykazano, że zwierzęta gospodarskie mają pozytywny wpływ na osoby zagrożone wykluczeniem społecznym. Zooterapia jest również skutecznym elementem leczenia zdrowia psychicznego w przypadku dorosłych i dzieci cierpiących na depresję, lęki, „ze-spół nadpobudliwości psychoruchowej” i różne formy autyzmu.



© Vilpi

Celem zooterapii jest poprawa społecznego, emocjonalnego lub kognitywnego funkcjonowania uczestników. Jej zwolennicy twierdzą, że zwierzęta są przydatne w terapiach edukacyjnych i motywacyjnych. Zwierzętami wykorzystywanymi w terapii mogą być zwierzęta gospodarskie, jak również zwierzęta domowe, a nawet ssaki morskie, takie jak delfiny.

Finansowanie z fińskiego PROW z powodzeniem wykorzystano do zaprezentowania potencjału zooterapii w projekcie Pegasos, w którym skupiono się na wykorzystaniu koni jako narzędzi hipoterapii młodzieży.

Dokonując przeglądu kontekstu, w jakim ten projekt na rzecz włączenia społecznego został wprowadzony, Teea Ekola, koordynatorka projektu Pegasos, wyjaśnia: „W niektórych regionach Finlandii brakuje odpowiednich usług opiekuńczych, aby sprostać problemom wynikającym z wykluczenia społecznego dzieci i nastolatków. Rośnie zapotrzebowanie na usługi w zakresie ochrony dzieci i istniała pilna potrzeba zastosowania skuteczniejszych rozwiązań w celu zagwarantowania dobrostanu dzieci, młodzieży i ich rodzin”.

„Mielśmy doświadczenie w zakresie pracy społecznej i wiedzy o hipoterapii socjo-pedagogicznej, ale wiedzieliśmy, że podaż tego typu usług jest w Finlandii bardzo ograniczona. Dlatego razem z naszymi parterami pochodzącymi z ośrodków dla rodzin i młodzieży stworzyliśmy nasz projekt Pegasos”.

„Opracowanie i wprowadzenie usług przewidzianych w tym projekcie zajęło dużo czasu. Wsparcie w ramach EFRROW umożliwiło stworzenie silniejszych podstaw projektów i wypróbowanie różnych rodzajów podejścia, co byłoby niemożliwe, gdyby projekt był finansowany wyłącznie ze środków prywatnych. Potrzeba szybkiego osiągnięcia rezultatów jest zazwyczaj związana z projektami finansowanymi ze środków prywatnych, podczas gdy możliwość przetestowania różnych technik i metod umożliwiła nam uzyskanie usług wysokiej jakości, które nadal świadczymy po zakończeniu finansowania naszego projektu z PROW”.

## Wykorzystywanie hipoterapii

„Każdy aspekt naszych usług w zakresie hipoterapii — w stajni i poza nią — jest wykorzystywany do celów rehabilitacji sprzyjającej integracji społecznej. W stajni można nabyć różne umiejętności. Na przykład bezpośredni kontakt uczestnika z koniem lub różnymi sprzętami poddaje próbie siłę fizyczną i poprawia ją. Kontakt między koniem a osobą, która się nim opiekuje, rozwija umiejętności społeczne i zdolności umysłowe. Zwykle uświadomienie sobie poprawy swoich umiejętności społecznych wpływa na poprawę życia dzieci i młodzieży”.

„W praktyce projekt Pegasos umożliwia dzieciom i młodzieży, a także ich rodzinom, rozwinięcie profilaktycznych narzędzi

mających na celu ochronę dzieci, które będą one mogły wykorzystywać w dalszym życiu, również poza stajnią. Zajmowaliśmy się na przykład dzieckiem, które miało zostać umieszczone w rodzinie zastępczej, ponieważ inne terapie nie działały. Kiedy jednak dziecko zaczęło brać udział w cotygodniowych sesjach hipoterapii, potrzeba stosowania innych rodzajów terapii zmniejszyła się. W wyniku naszych sesji dziecko nie potrzebowało już terapii psychiatrycznej ani rodzinnej, a ostatecznie weekendowe wsparcie w rodzinie zastępczej również przestało być konieczne. Umiejętności społeczne tego dziecka uległy poprawie, a jego poczucie własnej wartości niezwykle wzrosło.

Innym przykładem powodzenia projektu realizowanego w ramach PROW jest nastolatek, z którym rodzice mieli problemy dotyczące dyscypliny. W trakcie hipoterapii nastolatek napotykał sytuacje, w których nad koniem nie można było zapanować. Takie sytuacje skłoniły nastolatka do zastanowienia się nad jego własnym zachowaniem i — dzięki wsparciu uzyskanemu w ramach projektu — zdał on sobie sprawę, jak bardzo mogło ono ranić osoby z jego otoczenia. Wskutek korzystania z usług finansowanych w ramach PROW problemy dziecka w domu uległy znacznemu ograniczeniu.

**Dzięki wsparciu udzielonemu w ramach EFRROW osoby kierujące projektami na rzecz włączenia społecznego zyskują czas potrzebny na spowodowanie, by były one w pełni skuteczne.**

## Wkład partnerów

Kilka stajni z fińskiego regionu Ostrobotnia Południowa zapewniło obiekty na potrzeby projektu Pegasos. Nawiązano również ścisłą współpracę między instytucjami zajmującymi się programowaniem neurolingwistycznym, refleksologią i pracą z młodzieżą.

Partnerzy z sektora publicznego również odegrali ważną rolę w osiągnięciach projektu. Jak zauważyła pani Ekola, „publiczne ośrodki opieki zdrowotnej w Finlandii są wspierane przez gminy, a ze względu na fakt, że w ramach projektu oferowano alternatywne metody opieki, zaangażowała się w niego większa liczba gmin i do udziału w projekcie Pegasos skierowano więcej młodzieży z publicznych ośrodków opieki zdrowotnej”.

„Najsilniejszym i najważniejszym wskaźnikiem powodzenia projektu było rosnące zapotrzebowanie na nasze usługi. Nadal istnieje ogromne zapotrzebowanie na skuteczną pomoc socjalną, a hipoterapia ma wszelkie dane ku temu, by stać się powszechnie wykorzystywaną metodą w ramach usług opieki zdrowotnej”.

„*Możliwość przetestowania różnych technik i metod umożliwiła nam uzyskanie usług wysokiej jakości.*”

**Tea Ekola**



# Przyjmowanie imigrantów na obszarach wiejskich: szwedzkie projekty prezentują potencjał EFRROW w zakresie wspierania integracji społecznej



© Annika Thorvaldsson

Wiejskie obszary Europy oferują wiele atrakcji. Ludzie migrują na wieś, aby czerpać korzyści płynące ze stylu życia na europejskich obszarach wiejskich, jednak integracja nowo przybyłych może stwarzać zarówno wyzwania, jak i możliwości. W ramach EFRROW dostępne jest współfinansowanie na potrzeby wsparcia włączenia społecznego nowych mieszkańców wsi.

Szwedzka krajowa sieć obszarów wiejskich ma wyspecjalizowaną grupę roboczą, która koncentruje się na poprawie wsparcia zapewnianego w ramach krajowego PROW na rzecz nowo przybyłych osób, które chcą osiedlić się na obszarach wiejskich. Nils Lagerroth z tej grupy roboczej zwraca uwagę, że „w Szwecji około 22 % ludności to obcokrajowcy i integracja nowych obywateli na obszarach wiejskich jest horyzontalnym celem szwedzkiego PROW. Cel ten stanowi nowość w szwedzkiej polityce rozwoju obszarów wiejskich. Ważnym zadaniem naszej krajowej sieci obszarów wiejskich było zatem promowanie działań i projektów, które dotyczą integracji nowo przybyłych osób na obszarach wiejskich”.

„Opracowano takie narzędzia, jak broszury i listy kontrolne, które służą rozpowszechnianiu najlepszych praktyk, aby pomóc grupom w ramach inicjatywy LEADER i władzom regionalnym w uwzględnieniu kwestii integracji przy opracowywaniu projektów. Dziś widzimy, że na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym istnieje lepsza współpraca przy opracowywaniu nowych projektów dotyczących nowych mieszkańców na obszarach wiejskich”.

W ramach szwedzkiego PROW udzielono wsparcia różnym projektom na rzecz integracji. Należy do nich inicjatywa edukacyjna realizowana w gminie Växjö, która przyczynia się do poprawy perspektyw zatrudnienia dla nowo przybyłych. Inny przydatny przykład można znaleźć w Borlänge, gdzie w procesy włączenia społecznego zaangażowani są rolnicy.<sup>5</sup>

## Inicjatywa edukacyjna w Växjö

Nowo przybyli na obszary wiejskie posiadają często przydatne doświadczenie w zakresie rolnictwa, pasterstwa czy ogrodnictwa, a niektórzy z nich byli również rolnikami w kraju, z którego pochodzą. Pomimo wiedzy i umiejętności wiele takich osób pozostaje jednak w Szwecji bezrobotnych.

Stowarzyszenie gospodarcze *Macken i Araby* stara się zaradzić tej sytuacji. Otrzymało ono dofinansowanie z EFRROW, które miało pomóc we wprowadzeniu powiązanego programu szkoleniowego. Mówiąc o działaniach w zakresie planowania przeprowadzonych przed rozpoczęciem tego projektu, Karin Borgenvall z *Macken i Araby* wspomina, że „w ramach projektu utworzono grupę sterującą, aby w szerszym gronie przeanalizować różne pomysły. Zbadaliśmy także wcześniejsze wysiłki podjęte w kontekście podobnych programów”.

5 Przedstawione w dalszej części tekstu studia przypadku stanowią fragmenty szwedzkiej publikacji „Rural Best”, której pełną wersję można znaleźć pod adresem: <http://www.landsbygdsnatverket.se/abouttheswedishruralnetwork.4.677019f111ab5ecc5be80004860.html>



Z badań przeprowadzonych przez to stowarzyszenie wynika, że konkretne rezultaty można osiągnąć poprzez siedmioletni program wsparcia dla nowo przybyłych, łączący szkolenie w zakresie rolnictwa, leśnictwa, gospodarki hodowlanej i ogrodnictwa z nauką języka szwedzkiego. „Naszym punktem odniesienia było zapotrzebowanie na siłę roboczą na obszarach wiejskich, zwłaszcza w odniesieniu do opieki nad zwierzętami i wycinki w lasach” – zwraca uwagę pani Borgenvall.

W fazie pilotażowej projektu uczestniczyła grupa ośmiu uczniów. „Podjęto świadomą decyzję o realizowaniu programu szkoleniowego w miejscowej szkole średniej o profilu rolniczym w Ingelstad. W szkole tej wcześniej występowały przypadki wrogości wobec imigrantów. Obecnie jesteśmy tam bardzo cenieni i staramy się znaleźć sposoby zintensyfikowania kontaktów między uczniami ze szkoły a naszymi praktykantami” - stwierdza pani Borgenvall.

## Powiązania między gospodarstwami rolnymi w Borlänge

Współpraca między gminą Borlänge a miejscowymi rolnikami zapewniła cenne doświadczenie zawodowe nowo przybyłym z Somalii, Iraku, Kosowa, Czeczenii i Azerbejdżanu. Wsparcie EFRROW zostało tu wykorzystane do powiązania umiejętności przybyszów z potrzebami w zakresie pracy w sektorze rolnictwa w tym regionie.



© Annika Thorvaldsson

Nowo przybyli na obszary wiejskie mogą przyczynić się do wzmocnienia tkanki społeczno-ekonomicznej wsi.

„Integracja nowych obywateli na obszarach wiejskich jest horyzontalnym celem szwedzkiego PROW.”

### Nils Lagerroth

Opracowane we współpracy ze szwedzkimi służbami publicznymi ds. zatrudnienia i z Federacją Rolników Szwedzkich, to działanie PROW odniosło także sukces pod względem osiągnięcia celów w zakresie włączenia społecznego. „Projekt wykazał rewelacyjne wyniki. Uczestnicy byli bardzo zmotywowani i naprawdę ciężko pracowali w gospodarstwach rolnych. Nasze oceny wskazują na to, że właściciele gospodarstw są bardzo pozytywnie nastawieni do idei zatrudniania osób wywodzących się ze środowisk imigranckich” - mówi Valbone Shala, która kierowała omawianym projektem.

„Do gminy Borlänge trafia co roku około 400 uchodźców, lecz wielu z nich nie staje się częścią społeczeństwa. Do osiągnięcia zmian prawdopodobnie potrzebna jest zmiana sposobu, w jaki postrzegamy siebie nawzajem i w jaki się do siebie odnosimy” - uważa pani Shala. Jest ona również zdania, że ten realizowany w ramach EFRROW projekt przyczynił się do takiej zmiany: „Zauważyłam, że publiczne służby ds. zatrudnienia i gmina chcą zastosować ten model na innych obszarach i w innych branżach”.

# Włączenie cyfrowe: słoweńscy rolnicy korzystają z kursów obsługi komputera

Dostęp do internetu jest często uważany za podstawową potrzebę społeczną w nowoczesnych społeczeństwach, a wsparcie PROW jest wykorzystywane do rozwiązywania problemów z włączeniem cyfrowym na europejskich obszarach wiejskich.

Umiejętność obsługi komputera i znajomość internetu może stworzyć mieszkańcom obszarów wiejskich nowe i lepsze perspektywy zawodowe, wnosząc jednocześnie wartość dodaną do jakości ich życia w ogóle.

Pojęcia „przepaści cyfrowej” często używa się w odniesieniu do osób, które nie mają dostępu do internetu. Osoby cierpiące wskutek takiego wykluczenia już mogą znajdować się w niekorzystnej sytuacji.

Dlatego włączenie cyfrowe jest dla UE priorytetem, a współfinansowanie w ramach EFRROW było wykorzystywane do zwiększenia dostępu do usług internetowych na wsi.

W polityce rozwoju obszarów wiejskich uznaje się, że inwestycje w infrastrukturę telekomunikacyjną muszą iść w parze ze wzmocnieniem zdolności. Takie postępowanie gwarantuje, że społeczności lokalne posiadają odpowiednie umiejętności niezbędne do jak najlepszego wykorzystywania cyfrowego świata.

Wsparcie ze środków w ramach inicjatywy LEADER ze słoweńskiego PROW wykorzystano do rozwiązania problemów wykluczenia cyfrowego rolników za pomocą serii skutecznych szkoleń informatycznych.



## Projekt „Wieś Online”

Personel ośrodka kształcenia dorosłych w gminie Slovenska Bistrica stwierdził zapotrzebowanie na specjalny projekt w zakresie szkolenia informatycznego dla rolników. Brigita Kruder z ośrodka mówi, że „zauważyliśmy, iż bardzo niewielu przedsiębiorców rolnych uczestniczy w kursach obsługi komputera, i uznaliśmy to za przeoczoną szansę. Na przykład jeżeli obecnie nie korzystasz z bankowości internetowej w swoim przedsiębiorstwie, musisz jeździć do miasta z każdą transakcją. Wiąże się to z takimi niedogodnościami jak konieczność pomyślenia o transporcie, godzinach otwarcia banków i wszystkich formularzach, które trzeba wypełnić”.

„W naszym projekcie zachęcamy mieszkańców obszarów wiejskich, aby zaczęli sami sobie pomagać poprzez szersze wykorzystanie komputerów. Kiedy ludzie rozpoczynają proces uczenia się, zazwyczaj nabierają wystarczająco dużo pewności siebie, aby kontynuować zdobywanie wiedzy we własnym zakresie, a więc początkowy impuls jest ważny, ponieważ przynosi długoterminowe skutki. To była przyczyna zorganizowania serii sesji informacyjnych w pięciu różnych wsiach, aby zmotywować większą liczbę rolników do zastanowienia się nad zdobyciem umiejętności obsługi komputera”.

Wyniki sesji informacyjnych były zachęcające – na koniec nie tylko rolnicy, lecz także różni inni mieszkańcy obszarów wiejskich zapisali się na szkolenie. Pani Kruder zauważa, że „w



ramach projektu „Wieś Online” oferowano szkolenie w zakresie podstawowej obsługi komputera, a także specjalny kurs uzupełniający w zakresie korzystania ze stron internetowych do celów promocji działalności gospodarczej. Oba rodzaje szkolenia zostały dobrze wykorzystane przez rolników i innych przedsiębiorców z obszarów wiejskich, takich jak operatorzy turystyczni i usługodawcy.

Odkryliśmy, że większość osób bardzo chciała zdobyć podstawowe umiejętności, lecz musieliśmy bardziej się postarać, aby przekonać naszych beneficjentów do korzyści płynących z prowadzenia własnej strony internetowej”. Niektórzy byli początkowo ostrożni z powodu konieczności zainwestowania we własny sprzęt, oprogramowanie i łączność. Zapewniono doradztwo techniczne, które pomogło uczestnikom szkolenia w określeniu opłacalnych rozwiązań dotyczących potrzeb w odniesieniu do sprzętu i oprogramowania w ich przedsiębiorstwach.

„*Kiedy ludzie rozpoczynają proces uczenia się, zazwyczaj nabierają wystarczająco dużo pewności siebie, aby kontynuować zdobywanie wiedzy we własnym zakresie, a więc początkowo impuls jest ważny, ponieważ przynosi efekty długoterminowe.*”

**Brigita Kruder**

**Niwelowanie przepaści cyfrowej może pomóc w propagowaniu włączenia społecznego w społecznościach wiejskich.**

## Pozytywne wyniki

Ogólne wyniki projektu były pozytywne - 24 uczestników z terytorium objętego inicjatywą LEADER ukończyło kurs obsługi komputera, który odbył się dwukrotnie. Każdy uczestnik, który uczestniczył w kursie, otrzymał krajowy certyfikat umiejętności obsługi komputera, a 15 uczestników wzięło udział w uzupełniającym kursie projektowania stron internetowych. Wynikiem było utworzenie 11 nowych stron internetowych.

Przykładem przedsiębiorstwa, które zyskało dzięki temu szkoleniu, jest gospodarstwo rolne Goričan. To zróżnicowane pod względem działalności przedsiębiorstwo oferujące usługi agroturystyczne i hotelarskie obecnie reklamuje się za pośrednictwem interaktywnej strony internetowej, na której zachwala „świetną atmosferę i pyszne jedzenie pochodzące z domowych upraw”.

## Mobilne usługi wsparcia: portugalskie projekty usprawniają zarządzanie świadczeniem usług opiekuńczych w domu



Podejście do włączenia społecznego oparte na rozwoju społecznym jest coraz częściej stosowane na obszarach wiejskich Europy, a EFRROW jest zaangażowany we wspieranie tych projektów poprzez wykorzystanie i poprawę mobilnych usług społecznych.

Wspólną cechą wielu europejskich obszarów wiejskich jest rozproszenie ludności. W takich sytuacjach osobom w niekorzystnej sytuacji może być trudno uzyskać dostęp do transportu niezbędnego do dotarcia do podstawowych usług, takich jak opieka zdrowotna lub pomoc w obowiązkach domowych.

Usługi mobilne (zwane też objazdowymi) umożliwiają rozwiązanie tych wyzwań w zakresie rozwoju obszarów wiejskich. EFRROW jest w stanie pomóc organizacjom z sektora prywatnego, publicznego i sektora wolontariatu w oferowaniu takich usług zwiększających włączenie społeczne w odniesieniu do osób najbardziej ich potrzebujących.

Dwa przykłady projektów realizowanych w ramach EFRROW w Portugalii ilustrują korzyści płynące z tego mobilnego podejścia do włączenia społecznego. Pierwszym przykładem jest projekt zainicjowany przez lokalną społeczną grupę na rzecz rozwoju (*Associação Recreativa e Cultural de Sousel* [ARCS]), która wykorzystała środki finansowe z PROW do wprowadzenia szeregu mobilnych usług w zakresie opieki domowej dla starszych mieszkańców w regionie Sousel.

Koszty projektu obejmowały prace związane z opracowaniem i uruchomieniem usługi „taksówki socjalnej”, usług naprawy i konserwacji instalacji elektrycznej i hydraulicznej, a także ogólnych usług naprawczych. Opłaty za wszystkie te usługi były

dotowane. Środki finansowe PROW wykorzystano na zakup pojazdów, a także na pokrycie kosztów identyfikacji, wyboru i rejestracji potencjalnych użytkowników na podstawie potrzeb indywidualnych.

Luís Correia, który zajmuje się tym projektem, oświadcza: „Nasze wsparcie zostało bardzo dobrze odebrane przez osoby starsze z regionu. Na przykład usługa taksówki socjalnej była wyjątkowo przydatna dla osób starszych przy przejazdach do ośrodka opieki zdrowotnej na rutynowe wizyty. W przypadku naszych usług w zakresie napraw domowych projekt pomaga ograniczyć stres naszych beneficjentów, którzy w swoich domach mają nieszczelną instalację hydrauliczną lub inne problemy związane z konserwacją”.

Nie mniej niż 300 osób w niekorzystnej sytuacji korzysta z tego projektu dzięki poprawie warunków mieszkaniowych, większej mobilności, zmniejszeniu izolacji i poprawie włączenia społecznego w ramach wspólnoty.

Korzyści płynące ze świadczenia mobilnych usług na obszarach wiejskich są zatem oczywiste, a przeszukiwanie bazy danych ENRD dotyczącej projektów realizowanych w ramach PROW<sup>6</sup> dostarczy liczne przykłady potwierdzające pozytywny wpływ EFRROW poprzez zapewnianie działań objazdowych.

Współfinansowanie ze środków EFRROW jest dostępne nie tylko w odniesieniu do świadczenia usług mobilnych, ale też w odniesieniu do działań związanych ze zwiększeniem wydajności takich usług. Drugi przykład portugalskiego projektu pokazuje elastyczność EFRROW pod tym względem.

## Przyrost wydajności

Wydajność pojazdów może znacząco wpływać na świadczenie usług mobilnych. Fakt ten uwzględniono w projekcie realizowanym w ramach EFRROW, który dotyczył poprawy usług opieki domowej świadczonych mieszkańcom obszarów wiejskich. Początkowe działania obejmowały zastąpienie starej floty pojazdów, które zaczęły generować stałe koszty napraw i konserwacji. Nowe pojazdy wybrano ze względu na korzystniejsze zużycie paliwa i niezawodność.

Każdy z czterech nowych pojazdów wyposażono w nowoczesne urządzenie monitorujące, które może rejestrować wszystkie adresy, trasy i czas przeznaczony na każde zadanie. Oprogramowanie, w jakie wyposażone jest urządzenie monitorujące, oblicza następnie zwiększenie wydajności w oparciu o ocenę optymalnej organizacji wizyt i tras przejazdów.

Daniel Oliveira, który zajmuje się projektem mobilnych usług w zakresie opieki domowej (*Serviço Móvel de Apoio Domiciliário [SMAD]*), oświadcza: „Nasz system lokalizacji pojazdów okazał się bardzo przydatny i miał natychmiastowy wpływ na zmniejszenie kosztów paliwa. Zauważyliśmy również, że poprawił podejście naszych kierowców do wykonywanej pracy”.

„Analiza wcześniejszych schematów świadczenia usług została wykorzystana do dokonania przeglądu tras wyznaczonych do świadczenia usług w ramach projektu SMAD. Dzięki wynikom projektu możliwe było wydłużenie godzin opieki domowej i zwiększenie liczby obsługiwanych domów. Skróciliśmy również czas reagowania poprzez wykorzystanie bardziej jednolitych i kontrolowanych metod zarządzania naszą opieką mobilną”.

Dalsze korzyści pod względem poprawy wydajności były również współfinansowane w ramach tego projektu EFRROW poprzez audyt środowiskowy organizacji SMAD. W wynikach audytu odnotowano, że można byłoby ulepszyć obiekty biurowe i infrastrukturę wsparcia. Daniel Oliveira zwraca uwagę, że „ponad 70 % działań, jakie prowadzimy w trakcie świadczenia usług pomocy domowej, odbywa się w naszych

Mobilne formy wsparcia na rzecz włączenia społecznego mogą pomóc w dostarczaniu niezbędnych usług osobom najbardziej ich potrzebującym na obszarach wiejskich.

„Dzięki wynikom projektu możliwe było wydłużenie godzin opieki domowej i zwiększenie liczby obsługiwanych domów.”

**Daniel Oliveira**



© Serviço Móvel de Apoio Domiciliário

budynkach. Jest to na przykład pranie i przygotowywanie posiłków. Finansowanie uzyskane w ramach projektu pomogło nam zidentyfikować możliwości zwiększenia efektywności energetycznej przechowywania żywności lub prania i prasowania odzieży beneficjentów”.

# Pomoc w rozwiązywaniu problemów: angielskie gospodarstwo rolne świadczy lokalnej społeczności cenne usługi terapeutyczne

Współfinansowanie w ramach EFRROW z angielskiego PROW wykorzystano do wsparcia rozwoju gospodarstwa świadczącego usługi terapeutyczne, co doprowadziło do poszerzenia oferty o nowe usługi i rodzaje wsparcia, które pomagają rozwiązać niektóre z problemów w zakresie włączenia społecznego, z jakimi borykają się osoby o szczególnych potrzebach.

*Future Roots* to projekt na rzecz włączenia społecznego realizowany w gospodarstwie Rylands Farm w południowo-zachodniej Anglii. Projekt obejmuje około 12 hektarów gruntów rolnych, które są wykorzystywane do hodowli wysokiej jakości bydła opasowego, owiec, kóz, kur i świń. Działalność w tym gospodarstwie rolnym obejmuje również ogrodnictwo i inne działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Wszystkie praktyki rolnicze są wykorzystywane jako narzędzia terapeutyczne w starannie zorganizowanym programie, którego celem jest zapewnianie pomocy grupom i członkom społeczności lokalnej znajdującym się w niekorzystnej sytuacji.

Julie Plumley i James O'Brien założyli gospodarstwo świadczące usługi terapeutyczne w oparciu o swoje własne doświadczenia w zakresie opieki społecznej i rolnictwa. Pani Plumley wyjaśnia, że „w projekcie *Future Roots* wykorzystuje się terapeutyczną wartość rolnictwa i obszarów wiejskich, aby wspierać osoby o różnych potrzebach pod względem integracji społecznej, w tym osoby starsze i młodzież”.

„Usługi terapeutyczne świadczone w naszym gospodarstwie są wykorzystywane do ponownego zaangażowania młodzieży w uczenie się poprzez szkolenie zawodowe w zakresie rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich. Wyizolowani dorośli otrzymują wsparcie mające na celu ponowne zintegrowanie ich ze społecznością. W naszym gospodarstwie kładzie się również nacisk



© Future Roots

na wzmacnianie więzi rodzinnych i wspólnotowych poprzez zachęcanie do przekazywania wiedzy z pokolenia na pokolenie”.

W 2009 r. gospodarstwo otrzymało z EFRROW wsparcie na realizację planu rozwoju działalności gospodarczej. Środki te wykorzystano na pokrycie części kosztów związanych z badaniem wykonalności modelu gospodarstwa świadczącego usługi terapeutyczne oraz na pokrycie wydatków związanych z promocją i personelem.

Użyteczność tego realizowanego w ramach EFRROW projektu widoczna jest od 2011 r. i dotyczy ona rozszerzenia usług w zakresie włączenia społecznego świadczonych dzięki projektowi *Future Roots* na większą liczbę beneficjentów. Na przykład młodzież z autyzmem, zespołem Aspergera lub problemami behawioralnymi otrzymała pomoc pozwalającą jej rozwinąć większą samoświadomość poprzez lepsze zrozumienie wsi. Nowe umiejętności praktyczne i inne zajęcia zespołowe są również stosowane w celu poprawy zdolności beneficjentów w zakresie radzenia sobie w życiu codziennym i w kontaktach społecznych.

## Rozwiązania dostosowane do potrzeb

Wszystkie usługi w ramach projektu *Future Roots* zaprojektowano stosownie do potrzeb beneficjentów. Projekt ten

zawdzięcza częściowo swój sukces elastyczności jako działalności gospodarczej zorientowanej na beneficjenta. Zwierzęta gospodarskie zostały specjalnie wyszkolone w chodzeniu w uprzęży (nawet krowy), aby dzieci mogły bez obaw z nimi pracować. Zajęcia ogrodnicze mają zapewnić osobom zainteresowanym możliwość poznania sposobu produkowania żywności i oraz docenienia uczucia związanego z pielęgnowaniem czegoś.

Biorąc pod uwagę te i inne czynniki decydujące o sukcesie projektu Future Roots, pani Plumley uważa, że „rolnictwo społeczne działa, gdy organizacje partnerskie rozumieją i doceniają pełną wartość terapeutyczną wiejskich usług społecznych, które mogą zaoferować rolnicy. Wymaga to silnego wsparcia i jasnych norm: cech, z których samodzielnym utrzymaniem indywidualne gospodarstwa mogą mieć problem. Dlatego działania na rzecz wspierania współpracy między stowarzyszeniami stron zainteresowanych gospodarstwami świadczącymi usługi w zakresie opieki mogą być konstruktywne i prowadzić do zrównoważonego wzrostu w tym sektorze”.

## Pozytywne wyniki

Perspektywy Future Roots na przyszłość wydają się korzystne, ponieważ ten projekt na rzecz włączenia społecznego jest nadal rozwijany w oparciu o jego wyniki. Pani Plumley wskazuje na pomoc, jaką stanowią monitorowanie i ocena, pozwalające ukierunkować tego typu projekt na rzecz włączenia społecznego na osiągnięcie jego celów długoterminowych.

„Nasz sukces mierzymy, śledząc losy młodych ludzi, z którymi pracujemy, po zaprzestaniu przez nich korzystania z naszych usług. W szczególności ciekawi nas, czy podjęli oni naukę lub czy znaleźli zatrudnienie, ponieważ jest to kluczowy wskaźnik dla rządu brytyjskiego. Obecnie 88 % osób, które zdobywają u nas kwalifikacje zawodowe, dostaje się na uczelnię, znajduje program szkoleniowy lub miejsce pracy, mimo że gdy do nas trafiły, były uważane za »trudno dostępne«”.

„ *Działania na rzecz wspierania współpracy między stowarzyszeniami stron zainteresowanych gospodarstwami świadczącymi usługi terapeutyczne mogą być konstruktywne i prowadzić do zrównoważonego wzrostu w tym sektorze.* ”

**Julie Plumley**

**Obszary wiejskie posiadają nieodłączne wartości terapeutyczne, które można wykorzystać w sposób korzystny dla wszystkich stron, aby pomóc społeczeństwu i wspierać rozwój gospodarczy wsi.**

„Zawsze jednak byliśmy świadomi głębszych zmian terapeutycznych, do których mogą prowadzić rolnictwo i życie na wsi, i teraz próbujemy uchwycić ten czynnik przy wsparciu partnerów zajmujących się oceną naszego projektu”.

Rodzice dzieci biorących udział w projekcie powiedzieli: „To fantastyczne, po raz pierwszy widzieliśmy nasze dzieci szczęśliwe”. Nauczyciele również sygnalizują obiecujące zmiany w zachowaniu i postawie młodzieży po spędzeniu czasu w gospodarstwie świadczącym usługi terapeutyczne. Młodzi ludzie mówią, że z przyjemnością uczestniczyli w projekcie, nawet jeśli początkowo nie byli do niego entuzjastycznie nastawieni. Zdobyli pewne umiejętności i wspominają o zmianach, jakie spowodował u nich projekt Future Roots. W odpowiednim czasie gospodarstwo świadczące usługi terapeutyczne umożliwia osobom zepchniętym na margines dokonywanie w życiu pozytywnych wyborów.



# Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich on-line

<http://enrd.ec.europa.eu/>

The screenshot displays the homepage of the European Rural Development Network (ENRD). At the top, the title reads "EUROPEJSKA SIEĆ NA RZECZ ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH (ENRD)" with the subtitle "Łączenie europejskiej wsi...". Below this, there is a navigation menu with links such as "Strona", "Platforma w Akcji", "Fakty i Ciekawostki", "Zagadnienia", "LEADER", "Sankcje i Sprawy", "Publikacje i Media", "Wydarzenia i Spotkania", "Info", and "LOGON".

The main content area features a section titled "Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD)" with a brief description of the network's purpose. To the right, there is a search bar and a "Wyszukaj" button. Below the search bar, there are several icons representing different aspects of rural development, including "Wymiar", "Wzrost", "Innowacje", "Współpraca", "Wzrost", "Innowacje", "Współpraca", and "Dobrych praktyk".

A prominent banner in the center reads "ENRD jest już na Facebook'u" and "Zostań naszym znajomym!". Below this, there is a large map of Europe with various national flags placed over different countries, indicating the network's reach across the continent. A legend at the bottom left of the map identifies the flags for "Współczesność i Innowacje", "Przyszłość i Innowacje", "Praca i Innowacje", and "Innowacje i Innowacje".

On the right side of the map, there is a "Wzrost" section with a small image of people and a list of news items or updates related to the network's activities.

